

nak nevezett 12 munkanappal szemben. Természetes dolog, hogy a teljesítő könyvtár a kérést csak akkor veheti munkába, amikor az – akár telexen, akár postán – megérkezett, s akkor tekinti befejezettnek, amikor a könyvtáros átadja a kész másolatokat kísérőlevéllel, vagyis a számlával az expedíciónak. A kérés „teljesülését” a kérő könyvtár viszont a megérkezés napján számíthatja csak. Ebből is adódhatnak eltérések.

Könyvtárunk a szakirodalmi igények másolatban történő kielégítésének gyorsítására 1981 óta alkalmazza az azonnali másolatszolgáltatást: a sürgősen szükséges cikkeket és egyéb dokumentumokat, ha a keresett primer a rendelkezésünkre áll, azonnal lemásoljuk, amit rögtön, készpénzben kell kiegyenlíteni. Így a számlázás, aláíratás és a postai küldés idejét ki lehet iktatni.

Természetesen ezzel a lehetőséggel elsősorban a budapesti könyvtárak élhetnek, de sok esetben a vidéken élő kutatók is igénybe veszik ezt a szolgáltatásunkat.

A kérések 15 munkanap alatti átlagos teljesítését mindemellett sem tekintjük jó átlagnak, a gyorsítás a jelenlegi létszámmal azonban – sajnos – lehetetlen. Nem egyedi, nemcsak a mi könyvtárunkra jellemző jelenség, hogy a fentebb említett akadályokon kívül a szülési szabadságon, a gyeseen levő dolgozók pótlása, a betegálmányban, a szabadságon levők helyettesítése is milyen nagy gondokat okoz. Ezek időről időre a könyvtárközi kérések teljesítésében és minden egyéb szolgáltatásunkban is kifejeződnek. Így a kérések teljesítésének gyorsítását nem ígérhetjük, örülünk, ha jelenlegi ütemet tudjuk tartani.

Schärmár Ivánné
(Károlyi Mihály Országos
Mezőgazdasági Könyvtár)

A videotechnika és a kábel-televíziózás új információs lehetőség

Tóth Dezső az információterjesztés egyik lehetséges új eszközéről, a teletextről ír.* Ezt a képet érdemes kiegészíteni egy másik új technika, a videotechnika és a kábel-televíziózás hazai könyvtári megjelenésének vázlatos áttekintésével. Sajnos igaz van Tóth Dezsőnek, a könyvtárosok általában tartózkodóak a technikai újdonosságokkal szemben még akkor is, ha azok több, sokoldalúbb információhoz juttatják egyfelől a könyvtárat, másfelől a könyvtárhasználót. Sokan nem fogadják el az elektronikai forradalom kihívását. Az új technika nem arra ösztönzi őket, hogy megkeressék a régi és az új kapcsolódási pontjait, hogy a könyvtárak funkcionális szervezetébe olvassák az újat, hanem hogy egyre arisztokratikusabban tekintve a „gyanús” technikára, az elit és a tömegkultúra megkülönböztetését könyvtári viszonyokra vigyék át. E spekulációkban, természetesen, a gépek képviselik a tömegkultúrát a könyvvel szemben.

A külföldi szakirodalom arról tudósít, hogy ez a hozzáállás esetenként jellemző a fejlett könyvtárüggyel és a nálunk sokkal több anyagi lehetőséggel rendelkező országokban is.

* Tóth Dezső: Teletext a hazai gyakorlatban = TMT 31. köt. 10. sz. 1984. p. 000–000.

Ugyanakkor sematizálnánk a hazai helyzetet, ha az új technikák elutasításának okát csupán az újtól való mindenkori ódzkodásban keresnénk. Magyarországon ugyanis valóban visszarettenhette – és rettenhetti – a könyvtárosokat az a bizonytalan technikai háttér is, amely előtt az intézményeknek működniük kell.

Mivel a művelődési és tájékoztatási intézmények között a könyvtár az, amely – hordozójuktól függetlenül – az információkat gyűjti, feltárja és szolgáltatja, előbb-utóbb és minden elvi berzenkedés és gyakorlati nehézség ellenére a videodokumentumok még is be fognak kerülni a hazai könyvtári gyűjteményekbe. Ezért kell foglalkozni velük már most . . .

Ami a videotechnika helyzetét illeti. Jóllehet az elmúlt tíz évben több ezer – becslések szerint 10 000–25 000 – képmagnetofon került be az országba, ez a nagyságrend megközelítőleg 30 különböző, egymással nem kompatibilis konstrukciós rendszerek (VHS, BETA, VCC) között megoszoló készlektípust jelent.

Ameddig nem egységesítenek, ameddig semmi garancia nincs arra nézve, hogy az egyik könyvtárban készített videokazettát a másik könyvtár is le tudja játszani,

ameddig előfordulhat, hogy a helyi körzeti tv-stúdió felvevő kamerája BETA rendszerű, a helyi könyvtár viszont csak VHS rendszerű képmagnetofont kapott, addig illúzió a könyvtárak videoszolgáltatásának szervezett kialakításáról beszélni. Addig csupán a jószándékban, a véletlenek egybeesésében és a kezdeményező-készségben bízhatunk.

(Ma már azért nyilvánvaló, hogy a VHS rendszer honosodik meg, és az a könyvtár, ahol ma teszik meg az első lépéseket az új szolgáltatási forma kialakításához, már nem ugrik olyannyira sötétbe, mint kezdeményezőiből társai.)

A videoberendezések kiválasztásának gondja azonban még csak egyik fele a szolgáltatás megszervezésének. Legalább ilyen gondot okoz a videodokumentumok beszerzése. A Magyar Televízió által készített oktatási-közművelődési műsorokat tartalmazó videokazetták – amelyek az alapját kellene, hogy képezzék a könyvtári videogyűjteményeknek – ára olyan magas, hogy a könyvtárak az amúgy sem krözüsi költségvetési keretükből nem tudják rendszeresen megvásárolni őket. Ugyanakkor a könyvtárak által jelenleg készített műsorok száma – elsősorban oktatási programok, amelyek a tanárképző főiskolák könyvtárai környékén és az OOK-ban „születnek meg” – igen csekély. Ahhoz, hogy a könyvtáraknak jó minőségű videokazettái legyenek, a Magyar Televízió támogatnia kell – kellene – a terjesztést. Ez az előfeltétele annak, hogy a könyvtárak távlatilag – ahogy a külföldi példák mutatják – saját műsorokat is készítsenek, olyanokat, amelyek szervezeten illeszkednek a gyűjteményükbe, mint a központi műsorok. (Így a saját előállítású „művek” hasznosan egészíthetik ki pl. a helyismereti gyűjteményt, a saját

termékek prospektustárát, a technológiák bemutatására-elsajátítására szolgáló eszköztárat stb.)

Bár még elenyésző azoknak a könyvtáraknak a száma, ahol van képmagnetofon vagy felvevő kamera, a videogyűjtemény létrehozásának szándéka több helyütt megfogalmazódott.

Hasonló a helyzet a kábel-televíziózás és a könyvtár kapcsolatában is. A kábel-tv egy-egy lakosságcsoport személyre szabott informálásának eszköze, s mint ilyen a könyvtár híreiről, eseményeiről is tájékoztathat. Ha interaktív a kapcsolat, a könyvtárból is lehívhatók, a tv által sugárzott információk.

A lehetséges kapcsolat egyik formáját a pécsi körzeti stúdió és a Baranya Megyei Könyvtár kialakította. Azon felül, hogy a könyvtár állandó helyet kap a tv információi között, a körzeti stúdió minden helyismereti érdekességű adását a könyvtár állományába „utalja”. Ezáltal a videotár lesz a könyvtár helyismereti gyűjteményének legérdekesebb része.

A videoprogram megvalósítása – a jelenlegi körülmények között – csak központi támogatással képzelhető el. Az új szolgáltatások kialakítása hozzájárulna a potenciális könyvtárhasználót mindenholnan érő információk és a könyvtárakban – a használó által igénybe vett könyvtárban – az adott pillanatban tárolt információk közötti különbségek csökkentéséhez, az ebben levő szükségszerűség társadalmi méretű belátásához, végső soron a könyvtárak társadalmi reputációjának növeléséhez.

Skaliczki Judit

(Országos Széchényi Könyvtár –
Könyvtártudományi és Módszertani
Központ)

